

Statenmededeling

Onderwerp

Investeringsbeslissing herontwikkeling Erfgoedcomplex Fort Sabina – Moerdijk

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennisnemen van

Ons voornemen om bij te dragen aan de renovatie en duurzame herontwikkeling van erfgoedcomplex Fort Sabina in Moerdijk door het verstrekken van een subsidie van 1,5 mln. aan de gemeente Moerdijk, erfpachter van dit erfgoedcomplex.

Datum

18 oktober 2016

Documentnummer

GS: 4095283

PS: 4099809

Aanleiding

In het erfgoedbeleid voor de komende jaren neemt de provincie de verbeeldingskracht en verbindingskracht van erfgoed als basis. Die kracht willen we benutten. Het is helaas niet mogelijk al het erfgoed in Brabant te behouden, dus maken we keuzes.

Fort Sabina is hier een prima voorbeeld van, binnen de verhaallijn Bevochten Brabant. Fort Sabina is een iconisch erfgoedcomplex, gelegen binnen de Stelling van Willemstad als grootste bebouwde fort van de Zuiderwaterlinie. Fort Sabina bevat 1 van de 3 Tour Modèles uit de Napoleontische tijd die Nederland kent. Op deze locatie zijn bovendien meerdere lagen van de militaire geschiedenis herkenbaar. Fort Sabina is aangewezen als rijksmonument.

De (verbeeldings)kracht van erfgoed is uitgewerkt in vier verhalen van Brabant: religieus, bevochten, bestuurlijk en innovatief Brabant (zie ook www.brabant.nl/verhalenvanbrabant). Binnen de verhalen gaan we focussen op plekken waar veel kansen liggen. Voor erfgoed, maar ook in relatie tot de sociale veerkracht en ruimtelijke en economische ontwikkelingen van Brabant (de maatschappelijke opgaven). De focus van de verhalen van Brabant geeft richting aan onze provinciale inzet.

We doen dit samen met partners uit de samenleving zoals overheden, ondernemers, eigenaren en burgers. Samen werken we de verhalen uit, samen werken we aan initiatieven en samen maken we projecten mogelijk. Initiatieven en energie uit de samenleving willen we benutten.

Gemeente Moerdijk is erfpachter van Fort Sabina en heeft achterliggende periode jaarlijks structureel €50.000,= geïnvesteerd in het fort, en reserveert de komende 10 jaar € 0,8 miljoen voor beheer, onderhoud en begeleiding van de herontwikkeling.

Stichting Fort Sabina.nl heeft de afgelopen jaren de exploitatie van het fort opgepakt en gaat deze versterken en verbreden. De komende 10 jaar investeert de stichting €1,7 miljoen in het fort in de vorm van beheer en onderhoud en door onderdelen van het ontwikkelplan uit te voeren.

De eigenaar van het fort, Staatsbosbeheer, verlengt de erfpacht aan gemeente voor 30 jaar en zal de canon niet verhogen, en draagt zo ook in financiële zin bij aan de duurzame herontwikkeling van het fort.

De financiële bijdrage van de provincie wordt ingezet voor de uitvoering van de basisonderdelen uit het ontwikkelplan en maakt verbreding en verbetering van de gebruiksmogelijkheden van het fort mogelijk en biedt daarmee een basis voor de duurzame instandhouding van het complex. Ook wordt het fort nadrukkelijk gepositioneerd binnen de Stelling van Willemstad/Zuiderwaterlinie. De herontwikkeling van Fort Sabina past uitstekend in de aanpak van de provincie: behoud door ontwikkeling.

Bevoegdheid

Het nemen van een subsidiebesluit is een bevoegdheid van GS. In het door PS op 13 november 2015 vastgestelde "Beleidskader Erfgoed 2016-2020" is opgenomen dat alleen investeringsvoorstellen in het kader van het investeringsprogramma Grote Erfgoedcomplexen boven €5 miljoen besluitvorming door PS vergen. Wel is met uw Staten afgesproken om u via een statenmededeling te informeren over een investeringsbeslissing.

Kernboodschap

1. Fort Sabina is een Rijksmonument met hoge cultuurhistorische waarde, een iconisch Erfgoedcomplex binnen de Zuiderwaterlinie, een 'must' binnen de verhaallijn 'Bevochten Brabant' (in termen van het Beleidskader Erfgoed 2016 - 2020):

- Het als rijksmonument aangewezen Fort Sabina en de Stelling van Willemstad zijn majeure identiteitsdragers voor de regio; zij vertellen het verhaal van Willemstad en zijn strategische ligging, daarnaast zijn fort en Stelling beeldbepalende ruimtelijke structuren en onderdeel van de Brabant-brede structuur van de Zuiderwaterlinie. De Zuiderwaterlinie is de oudste, langste en meest benutte linie van Nederland.
- Binnen de Zuiderwaterlinie zijn 5 unieke stellingen te onderscheiden op basis van ruimtelijke en historische kenmerken. Bijzonder is de ligging van de Stelling van Willemstad rond het grote, open water van Volkerak en Hollandsch Diep waarbij alle forten nadrukkelijk en zichtbaar verbonden zijn.
- Door de aanwezigheid van een vijftal aarden forten met bebouwing is de Stelling van Willemstad een uniek cluster binnen de Zuiderwaterlinie. Fort Sabina heeft een prominente plaats binnen de

Stelling van Willemstad door de strategische ligging aan het Hollandsch Diep en het Volkerak en de poort die zij vormt samen met Fort Prins Hendrik.

- Fort Sabina is een van de grootste en meest intacte forten van de Zuiderwaterlinie. De aanwezige bebouwing en vooral de oorspronkelijke toren (Tour Modèle) uit de Napoleontische tijd, opgericht in gele IJsselstenen, is zeer zeldzaam in Nederland. Nederland kent slechts een 3 tal zogenaamde Tour-Modèle torens, allen gelegen binnen de Stelling van Willemstad en daarvan is de Tour Modèle van Fort Sabina de grootste.
- Op Fort Sabina gaan cultuurhistorie en natuur samen; het fort is onderdeel van het Natuurnetwerk Brabant (voorheen EHS) en grenst direct aan het hoogwaardige natuurgebied de St. Anthoniegorzen (BNN), in de top tien van broedgebieden voor weidevogels, en het Volkerak-Zoommeer (BNN en Natura 2000).

2. Een bijdrage (in de vorm van een onrendabele investering) aan de verbetering van de gebruiksmogelijkheden van Fort Sabina maakt de duurzame instandhouding en ontwikkeling van Fort Sabina mogelijk.

- Het ontwikkelplan (zie bijlage 1) voor Fort Sabina is het resultaat van de verkenning t.b.v. het duurzaam beheer en instandhouding van Fort Sabina, ontwikkeld op basis van de intentieovereenkomst die gemeente, Stichting Fort Sabina.nl en provincie op 17 november 2015 hebben ondertekend. Het ontwikkelplan betreft een visie voor de herontwikkeling van het fort inclusief de bijbehorende investeringsbehoefte, exploitatieopzet en een organisatiemodel voor het fort.
- Het ontwikkelplan zet in op het herstel en inrichting van het fort als casco met basisvoorzieningen wat op verschillende manieren en flexibel gebruikt kan worden, o.a. voor horeca, workshops, evenementen, kleinschalige werkruimte en als informatiecentrum voor de Stelling van Willemstad/ Zuiderwaterlinie.
- Om het cultuurhistorische verhaal te vertellen en het fort te positioneren binnen de Stelling van Willemstad/ Zuiderwaterlinie worden op verschillende plaatsen op het fort nieuwe elementen toegevoegd; een opvallend element is een trap die de Franse Tour Modèle van de Nederlandse kazerne scheidt en zicht biedt op de Stelling van Willemstad.
- Met een provinciale bijdrage voor een sober herstel en inrichting van het fort (basis op orde) worden de gebruiksmogelijkheden van het fort verbeterd t.b.v. een betere en bredere exploitatie gericht op de duurzame instandhouding van het fort.

3. De uitvoering van het ontwikkelplan wordt door de gemeente Moerdijk in nauwe samenwerking met stichting Fort Sabina.nl opgepakt.

- De gemeente Moerdijk heeft als erfpachter de verantwoordelijkheid genomen om het fort weer toegankelijk te maken en open te stellen voor het publiek. De gemeente heeft samen met de exploitant Stichting Fort Sabina.nl geïnvesteerd in het fort en deze op de kaart gezet.
- Gemeente en stichting dragen evenwichtig bij aan het ontwikkelplan; zij nemen verantwoordelijkheid voor beheer, onderhoud, uitvoering van onderdelen van het ontwikkelplan en de voorbereiding en begeleiding van de uitvoering.
- De eigenaar, Staatsbosbeheer, draagt bij aan de instandhouding van het fort door de erfpacht niet te verhogen.
- In de uit te werken samenwerkingsovereenkomst worden voorwaarden en uitgangspunten over o.a. ambitie, rollen en verantwoordelijkheden, bijdragen, planning en organisatie afgesproken en vastgelegd.

Consequenties

1. *Reservering cq honorering van de aanvraag van € 1,5 mln. subsidie leidt tot een vermindering van het Investeringskrediet Grote Erfgoedcomplexen met dit bedrag.*

Op basis van dit voorstel wordt € 1,5 miljoen onttrokken aan de reserve erfgoedcomplexen.

Resterende Investeringsruimte Grote Erfgoedcomplexen:

Erfgoedfabriek 2010-2020	Middelen Essent Investeringsagenda 1 ^e tranche Grote Erfgoedcomplexen € 57,5 ¹ – € 20 ² = € 37,5	Investeringen Ontwikkelbedrijf (revoluerend) € 60
Ingezet voor projecten waarover besloten is Inzet voor procesgelden en kwaliteitsborging	€ 19,8 € 4,6	€ 43,22
Fort Sabina	€ 1,5	-
Restant XX-10-2016	€ 11,6	€ 16,78

2. *Als uitvloeisel van het besluit gaat de provincie samenwerkingsovereenkomst en subsidiebeschikkingen aan:*

¹ Essentmiddelen Investeringsagenda 1ste tranche Grote Erfgoedcomplexen bedroeg uiteindelijk € 59 mln.

Hiervan is € 1,5 mln. in de vorige bestuursperiode ingezet voor kwaliteitsborging (communicatie, kennis, onderwijs, jongeren en netwerk). Resteert € 57,5mln.

² Op basis van het bestuursakkoord is op dit budget € 20 mln. in mindering gebracht.

- Een samenwerkingsovereenkomst met gemeente en stichting Fort Sabina.nl waarin voorwaarden worden vastgelegd mbt ambitie herontwikkeling, rollen en verantwoordelijkheden, bijdragen van partners, de planning en de organisatiestructuur.
- Een tweetal Subsidiebeschikkingen voor het verlenen van een subsidie aan gemeente Moerdijk van totaal € 1,5 mln.

3. *Door restauratie en herontwikkeling van het iconisch erfgoed-complex Fort Sabina binnen de Stelling van Willemstad / Zuiderwaterlinie kan het verhaal van Bevochten Brabant verteld worden.*

Fort Sabina is een iconisch complex binnen de Stelling van Willemstad en de Zuiderwaterlinie en een must volgens de categorisering van het nieuwe Erfgoedkader (2016 – 2020). Een investeringsimpuls draagt bij aan de duurzame instandhouding van het fort, maar ook aan het positioneren van het fort binnen de Stelling van Willemstad; om het verhaal te vertellen en als onderdeel van de gebiedsopgave Waterpoort en het programma voor de Zuiderwaterlinie.

Europese en internationale zaken

Het besluit is intern getoetst op staatssteunaspecten. Op grond van de gegevens die nu voor liggen constateren we dat de genoemde steun geoorloofd is onder de erfgoedvrijstelling van de Algemene Groepsvrijstellingsverordening (AGVV, art. 53). Een definitieve toets vindt plaats bij de uitwerking van het besluit in subsidiebeschikkingen.

Communicatie

Samen met gemeente Moerdijk en stichting Fort Sabina.nl wordt een persmoment voorbereid op Fort Sabina. Aansluitend hieraan wordt een gezamenlijk persbericht verstuurd. Hiervoor wordt ook aandacht gegenereerd via de digitale media en de Brabant Nieuwsbrief.

Fort Sabina is onderdeel van de Verhalen van Brabant (Verkenningenboek) en de subsite van De Erfgoedfabriek. Op de site wordt ook het videotestament geplaatst.

Vervolg

Uitwerken naar een samenwerkingsovereenkomst met gemeente en stichting Fort Sabina.nl en subsidiebeschikkingen die ter besluitvorming aan GS worden voorgelegd.

Bijlagen

1. Ontwikkelplan Fort Sabina
2. Vinklijst (toets aan beleidskaders)

Gedeputeerde Staten van Noord Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

mw. ir. A.M. Burger

Opdrachtgever: Ivka Orbon iorbon@brabant.nl

Cluster Cultuur en Samenleving en Afdeling Samenleving en Cultuur

Opdrachtnemer: Inge Kapteijns, wkapteijns@brabant.nl,

Cluster Ruimte en Afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling Noordoost